

UNITÁRIUS ÉLET

XLIII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

1989. MÁJUS—JÚNIUS

Hit nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni

Zsidókhöz írt levél 11,6.

Hosszú, kanyargós, köves úton baktatok felfelé nap mint nap, nehéz iskolatáskámmal. A buszmegállótól hazafelé lassan elmaradnak a házak, az autók, a műút zaja, s az egyik kanyar után ismét előbukkan a tó. Felszabadultan az iskolai szorongásoktól, a bejárás, az utazás fáradtságától — végre egyedül vagyok, belső csendbe burkolózom, s gondolataimba mélyedek. Ritkán van erre járókelő, így nem zavar senki sem.

S egy idő után, magányos hegyi utamon egyre többet gondolok Istenre, hitre és a szolgálatra.

Valahol ezen a balatonfelvidéki tájon jelent meg számomra először az a megfoghatatlan Valaki vagy valami; pontosabban fogalmazva, akkor éreztem át először a hit erejét. Teljesen maguktól, öntudatlanul jöttek vallásos gondolataim, éppen az ún. felnőtté válás küszöbén.

Azóta már jó pár év eltelt, s ez az ajándékba kapott hit bizony sok vívódást, küzdelmet is hozott.

"A hit Isten ajándéka." — de a keresztyén hívő ember napról napra megküzd hitéért, hogy meg is tartsa azt.

Sokszor kerülünk az életben erkölcsi döntések elé, kísértéseknek vagyunk kitéve. Eltévelyedéseinkben, bizonytalan helyzetben, szomorúságban, gyászban Istenhez menekülünk. Hozzá menekülünk, hogy erősítsen meg minket lélekben és hitben egyaránt.

Nem egyszer faggatjuk a Mindenhatót, a mindenség és az élet titkairól.

"Hit nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni."

A levél írója Ábelt, Énokot, Noét állítja elénk példaként. A hithősöket említi a szerző, mert élt bennük az a bizonyosság, hogy van Isten. S annak ellenére, hogy nem látható, keresték őt.

Isten válaszol a hitre sőt jutalmaz is. Ugyanakkor a hit nem emel ki a világból, nem biztosít számunkra kivételezett helyet az életben, külön boldogságot.

A hívő ember élete, cselekedete mindig bizonyosság marad.

Nem tudjuk pontosan, hogy a Zsidókhöz írt levélnek ki a szerzője, de stílusából, fogalmazásából egy művelt férfiúra következtethetünk aki egy zsidókból lett keresztyén gyülekezetet int a hitre, hűségre, a megmaradásra, a felmerült belső problémákat hallván.

Két héttel ezelőtt Böjt első vasárnapján az unitáriusok szerte a világon nemzetközi imanapot tartottak. Egymásra gondoltunk, egymásért imádkoztunk ezen a napon, s azokra az elődökre emlékeztünk, kiket a bátor hit jellemezett.

Világszervezetünk, az IARF az Unitárius és Szabadelvű keresztyének Nemzetközi Szövetsége, elsőként a világon 1900-ban alakult, s ennek a magyar anyanyelvű unitárius egyház is alapító tagja volt. Ma a világszervezetnek 50 tagedyháza, s több mint 7 millió tagja van. Kezdetben szabadelvű keresztyén csoportok csatlakoztak a szervezethez, akik elfogadták a Szentírást, mint zsinór mértéket, s Jézus követését hirdették.

De később épp az unitáriusokra jellemző szabadelvűség és tolerancia tette lehetővé hogy más világvallásokhoz tartozó, szabadelvű közösségek is felvételt nyerjenek, akik a vallási igazságokat, az alapvető emberi, erkölcsi értékeket, nemcsak saját, hanem a mások valóságában is képesek megtalálni.

Mi, unitáriusok kevesen vagyunk, itt e kis hazában, de mindenképp erősítést jelent, ha tudjuk, hogy mások, máshol ugyanazokat a hitelveket vallják.

Már több ízben vettem részt nemzetközi szervezetünk kongresszusain. Legutóbb 4 évvel ezelőtt Japánban. A nyitó istentiszteleten a helyi japán egyház híveivel együtt, több ezren voltunk. S amint körülnéztem, első pillantásra idegen arcokat láttam magam körül, olyan embereket, akiknek nyelvét talán sohasem fogom megérteni. Ott jöttem rá, hogy milyen könnyen mondjuk valakire, hogy idegen, akinek más színű a bőre, aki más kultúrából érkezett, aki más, mint mi magunk.

Az ilyen alkalmak tanítanak minket felebarátaink, embertársaink iránti tiszteletre. Mikor a teremtés roppant világában, parányi helyünket megtalálva, együtt énekeljük és hirdetjük ezekkel a szeretet és emberi tisztelet evangéliumát.

Isten megjutalmazza azokat, akik őt keresik.

Joggal tehetjük fel magunknak a kérdést: mit adott az unitarizmus a világnak? Mit jelent a vallásszabadság, a tolerancia, a szabadelvűség gondolata?

Január végén vitafórumon vettem részt, melynek témája a vallásszabadság, a tolerancia volt. Résztvevői keresztyén és marxista tudósok, filozófusok, lelkészek, közemberek voltak. Szorongással ültek le egymással szembe a meghívottak; mintha nem tudták volna pontosan, hogy mire érkeztek, elméleti értekezésre, vagy a nagyon is aktuális, gyakorlati problémák megbeszélésére. Hisz kinek-kinek saját berkeiben is lenne tisztázni valója.

A kezdeti bizonytalan légkör később feloldódott, s olyan érdekes kérdések kerültek napirendre, mint pl.:

- az egyház és az állam teljes szétválasztása
- a püspöki kinevezéshez szükséges előzetes állami hozzájárulás megszüntetése,
- egyházi óvodák megnyitása,
- a nevelőintézetekben, s a börtönökben végzendő egyházi munka,
- a keresztyén, hívő pedagógusok problémája, és még sorolhatnám.

Én hozzászólásom elején nem is hangsúlyozhattam mást, mint azt a csodálatos gondolatot, mely a XVI. századi Erdélyben fogant meg, ahol az 1568-as tordai országgyűlés először a világon mondta ki a vallásszabadságot, vagyis mai szóhasználattal élve, a jó értelemben vett, vallási szabadversenyt hirdetett meg.

Az unitárius teológia, vagy életfelfogás alapköve a TOLERANCIA.

A tolerancia, amely azonban nem jelent közömböséget, tétlenséget, gyávaságot, és semmiképp sem téveszthető össze az elvtelen engedékenységgel. A tolerancia lényegében egy erkölcsi magatartás, egy pozitív életút, az emberek iránti köteles tisztelet kifejezése, az elválasztó különbségek elfogadása, vagyis a szellemi szabadság tiszteletben tartása. A fogalom tartalmi összetevői: az emberi jogok és személyi integritás tisztelete, hogy egymástól különböző módon gondolkozhasunk és cselekedhessünk.

A tolerancia eredménye az emberi jogok tisztelete, az értékek pluralizmusának elfogadása, a véleménynyilvánítás szabadsága.

(Folytatás a 2. oldalon)

A vallási türelem pedig nem más, mint a vallások sokféleségének elfogadása, a lelkek közeledésének és kölcsönös megértésének elősegítése, egyszerűen: a felebaráti szeretet gyakorlása.

De hozzászólásomban nem hagyhattam szó nélkül az elmúlt négy évtizedben történt törvénysértéseket sem. Van tisztázni valónk a közelmúltban, az egyházaknak is át kell értékelniük az elmúlt időszak egyházpolitikáját.

"A múlt, a történelem nem mögöttünk van, hanem rajta állunk" — mondta egykor a Protestáns Magyar Szabadegyetem konferenciáján, Mikó Imre erdélyi unitárius egyházunk volt főgondnoka, a neves kolozsvári író.

Sem egyén, sem társadalom, sem egyház, sem nemzet nem tagadhatja le múltját, s főleg nem változtathatja meg azt.

Mi unitáriusok büszkék lehetünk múltunkra, nagy elődeinkre. S ezekben a nehéz időkben külön fohászkodunk száll fel a Mindenhatóhoz, erdélyi testvéreinkért, kik testvérek a hitben, a múltban, a történelemben, kik vér a vérünkben. Akik ma az unitarizmus szülőföldjén nemcsak nemzetközi szervezetünk, hanem az egész világ legtragikusabb, legmegalázottabb, legelnyomottabb népcsoportjához, kisebbségéhez tartoznak saját hazájukban.

Ahogy alapigénk írja, hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni. De hit nélkül emberi életet sem lehet élni. Hit nélkül lehetetlen szenvedni a Királyhágón túl, s hit nélkül ebben az országban sem lehet demokratikus társadalmat, tiszta egyházi életet, s megalkuvás nélküli egyéni sorsokat megélni.

A vallásos türelem lényege, hogy a hívek serege együtt, közösen keresse Istent. S ez messze túl megy az ökumenizmus intézményes keretein, ez lélektől lélekig hatol, áthidalva minden korlátot.

Nemrég Bécsben egy luteránus templomban konfirmáltunk székelyruhába öltözött, sepsiszentgyörgyi unitárius gyermekeket, a neves magyar lelkész, író, szerkesztő jóvoltából és segítségével. A testvérek izos székely nyelven vallottak hitükről, egyházukról. Ártatlan arcukat néztem, s azt az elszántságot, bátorságot, mely nyiladozó értelmükből és lelkükből áradt. Tiszta gyermeki hitüket csodáltam. Messze hazájuktól, idegenek között is feltalálták magukat. Fellobbant bennük a hit lángja.

A több mint százfős gyülekezet, katolikusok, s protestánsok egyaránt döbbszent csendben hallgatták az ifjakat, s az istentisztelet végén felhangzó "Ki tudja merre, merre visz a Végzet" — elfojtott zokogásba fűlt.

Ne szégyelljük vallásos élményeinket, vallásos tapasztalásainkat. Az unitáriusokat gyakran vádolják, hogy nem a szív, hanem az ész egyháza. A Bibliát is észérvekkel magyarázzák. De az unitárius ember számára is a szeretet himnusza, a szeretet evangéliuma a legfontosabb.

"A hit a reményelt dolgoknak valósága, és a nem látott dolgokról való meggyőződés." Hit a láthatatlan, megfoghatatlan Teremtőben, és a Benne való bizalom.

Megalakult a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület. A szervezet a gyakorlati életben valósítja meg a hívek összefogását, a közös Isten keresést, a református, az evangélikus, a szabadegyházak tagjai és az unitáriusok együttes alkotómunkáját. Az egyesület a háború előtti élő és eleven protestáns szellemi életet, a magas színvonalú kulturális és művészi tevékenységeket kívánja újraéleszteni.

Az egyesület szándéknyilatkozatában olvashatjuk, "hogy az elmúlt évtizedek sokféle szakadást idéztek elő egyházaink és a hívők körében. A társadalmi méreteken is fellépő válságtól nem maradhattak mentesek a protestáns egyházak sem... A korszerű magyar protestantizmus a kereszténységen belül hivatott a saját hagyományait, értékeit ápolni, fejleszteni és közkinccsé tenni. Az egyesület ugyanakkor nyitott és kész együttműködni minden más felekezeti és világi kulturális, közművelődési törekvéssel... A hitvallásos, evangéliumi protestantizmus útját járva vállalja a mindenkor időszerű, és a kortársakhoz szóló tudomány, művészet és prófécia hármasságát".

A kitűzött feladatok között szerepel az egyetemes magyar kultúra ápolása, az egyházi ifjúsági mozgalmak, az egyházi iskolák gyarapodásának támogatása; válaszkeresés a magyarság időszerű sorskérdéseire.

Nagyot tudnak alkotni és lépni, kik közösen keresik az Istent.

"Hit nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni; mert aki Isten elé járul, hinnie kell, hogy ő létezik és megjutalmazza azokat, akik őt keresik."

Családanyaként, feleségként, Isten szolgáljaként, ebben a rohanó és zaklatott nagyvárosban már csak gondolatban sétálok fel a hosszú, kanyargós, köves úton a hegytetőre. S ahogy feljebb és feljebb jutok, már alig várom azt a kanyart, mely után előbukkan a tó. Hol kékesen csillog; hol haragos zöld; vihar után felkavart szürke; hol jégtakaró borítja, s rian a távolban; hol ezüsthíd táncol rajta.

S mindez az Úristen csodálatos műve, a teremtés kifogyhatatlan tárházának egy parányi része csupán.

Valahányszor vívodom Istennel, s a hitemmel, a hegyi ösvényre menekülök vissza, belső csöndemet keresem, s az először ott megérezett Istent, s ha sikerül ez a "gyermekké lételem", melyre Jézus is kér minket, akkor újra tudok őszintén imádkozni.

A hívő embernek szüksége van elvonulásra, belső csöndre, magányra, hogy megtalálja újra és újra legbelül az Istent.

Nem elég vasárnapról vasárnapra, de napról napra lelki önvizsgálatot kell tartanunk, keresnünk kell Istent.

Hittel, a hit bizó erejével élünk; cselekvő hittel élünk, hogy elviselhetőbb legyen a jelen, s szebb az eljövendő!

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Új egyházügyi törvény készül...

Állami vezetésünk elhatározta, hogy az ország demokratizálódását szolgáló intézkedései során az egyházügyet is rendezze a "lelkiismereti szabadságról, a vallás szabad gyakorlásának jogáról és az egyházügyekről szóló törvény" megalkotásával. A törvény irányelveit mi is megkaptuk tanulmányozás és megvitatás végett. Egyházunk ezt nyilván meg is fogja időben tenni és ennek én nem akarok elébe vágni. Csupán tájékoztatni szeretném az Unitárius Élet olvasóit a tervezett törvény szándékáról, alapelveiről és felvetni néhány gondolatot helyzetünkről és jövőnkről a törvényadta új feltételek között.

Feladatunk, mondja a Tervezet, hogy a vallás szabad gyakorlásának joga, amely alapvető emberi jog és társadalmi érdek, hazánkban is biztosított legyen. Jelenlegi alkotmányunk — mondja a Tervezet — 1949 óta rendelkezik a lelkiismereti szabadság jogáról. 1976-ban

törvénnyel tettük hatályossá a "Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, amelyben a lelkiismereti szabadság törvénye szintén benne van. Mind ezek, mind pedig a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény előírja, hogy a polgárok alapvető emberi jogait törvénybe kell foglalni. Sajnos a mostani jogszabályaink e kérdésben különböző történelmi időszakokban keletkeztek, így az alapjog érvényesülését nem biztosítják megfelelően, ezért új törvényt kell alkotni. A törvény célja: meghatározni a lelkiismereti szabadság jogának tartalmát, biztosítani kell az érvényrejutáshoz szükséges garanciákat, szabályozni kell az állam és a különböző egyházak közötti viszonyt és biztosítani kell az egyes egyházak autonómiájának feltételeit. Így létrejöhet a különböző világnézeti állampolgárok együttműködése.

A Tervezet alapelvei a következők: a) Mindenkinek

joga van a lelkiismereti és vallásszabadságra. — b) Külön kell választani az egyházat az államtól (azaz az egyház nem gyakorol állami funkciót, az állam pedig tiszteletben tartja az egyház autonómiáját). Viszont együttműködhetnek az egyházak az állammal, társadalmilag hasznos célok megvalósítása érdekében. — c) A különböző egyházak jogilag egyenrangúak. — d) Sem világnézete, sem vallásos hite miatt senki nem kerülhet hátrányba, de nem is élvezhet előnyt. Egyházhoz tartozást állami nyilvántartásokban megjelölni nem lehet. — e) Az egyházak is, az egyházközségek is — ha törvényesen szerveződtek — jogi személyek. Az egyházak szabadon léphetnek kapcsolatba világközpontjaikkal és világszervezeteikkel, valamint külföldi testvéregyházaikkal. — f) A szülők és gyámok joga gyermekeik vallási és világnézeti neveléséről dönteni. — g) A lelkiismereti szabadság alapvető emberi jogának gyakorlása azonban nem terjedhet ki az alkotmányból fakadó állampolgári köteleességek teljesítése alóli mentességre.

Az állam és az egyházak viszonyával kapcsolatban külön ki kell emelni, hogy: 1. A törvény nevesítse az egyházügyi kormányzás szerveit és határozza meg, hogy mely alkotmányos szervnek legyenek alárendelve. — 2. A törvény szabályozza az egyházak állami elismerésének eljárását. — 3. Az állami szuverenitás érdekében — az egyházak autonómiájának tiszteletben tartása mellett — azoknak az egyházaknak, vezető tisztségeiknek betöltéséhez, amelyek a magyar joghatóság alá nem tartozó szervek hatáskörében vannak, az államfő előzetes hozzájárulására van szükség. Az önálló nemzeti egyházak korlátozás nélkül választják tisztségviselőiket. Viszont a tisztségek betöltése után a vezetők az államelnök előtt esküt tesznek. — 4. Az állam anyagi támogatást nyújthat az egyházak számára. — 5. A törvény biztosítsa az alap- és középfokú fakultatív hittanítást. — 6. A lelkiismereti szabadság korlátozása, vagy annak fenyegetése a Büntető Törvénykönyvbe ütközik. — 7. Viszont ez alapjog gyakorlása nem valószínűsíthető meg büncselekményt, vagy arra való buzdítást, és nem járhat mások jogainak és érdekeinek sérelmével. — 8. Az egyházak oktatási és nevelési intézményeket létesíthetnek, állami érvényű bizonyítványok kiadására jogosultak és szakmai felügyeletet a művelődési minisztérium gyakorol felettük. Hasonlóképp szociális és karitatív intézményeket hozhatnak létre. — 9. A lelkészi szolgálatot lehetővé kell tenni szociális, egészségügyi és ifjúságvédelmi intézményekben éppúgy mint a börtönökben. — 10. A törvény mondja ki, hogy a bennefoglalt szabályozás valamennyi egyház számára egységes jogi norma.

Mint említettem, nem a törvény egyes pontjairól szeretnék vitát kezdeni, ez a főhatóság által kijelölt bizottság feladata lesz. Mindössze néhány jelentős pontra szeretném felhívni a figyelmet, amely az Unitárius Egyház számára probléma a törvény keretei között.

A Törvény életbelépése után az Egyháznak kell kérnie nyilvántartásba vételét és törvényes elismerését. A kérés egyik feltétele olyan Szervezeti Törvény (szabályzat) benyújtása, amelyik tartalmazza a hitelvekre, erkölcsi tanokra, vallási szertartásokra vonatkozó legfontosabb szabályokat; valamint az intézmény szervezeteire vonatkozó rendelkezéseket. A mi Szervezeti Törvényünk csak az utóbbiakat tartalmazza, az elsőkre nézve semmi utasítást és tájékoztatást nem ad. De még az intézményekre vonatkozó néhány pontot is át kell írni az új törvény szellemében. Ez a munka már most elkezdhető.

Az Unitárius Egyház nem olyan nagy, hogy középiskolát tudjon fenntartani, arra azonban fel kell készülnünk, hogy a hatalmas szórványterületekkel rendelkező unitarizmus számára legalább egy egyetemi internátust tudjunk fenntartani, amelynek történelmi múltja van. (Högyes E. u. — misszió ház!) Idővel, ha meg lesz a teherbírásunk rá, ezt az internátust középiskolává is lehetne fejleszteni. Ugyancsak égető problémává válik a nagyobb szórványokba hitoktatók beállítására. Erre vonatkozóan a Teológiai Intézetünk javaslatot fog tenni a Főhatóság felé. Ezt szolgálja a Káté kiadásának terve, amellyel a lelkészkar már foglalkozik. A Kátét további tankönyvek is követhetik.

Unitárius értékeink megőrzése érdekében fel kell fejleszteni Teológiai Intézetünket, amelynek keretei most már adva lesznek a törvény adottságai által.

Egyházunk társadalmának összefogására meg kell találnunk a módját, hogy olyan nagymúltú és tiszteletet kivívó unitárius szellemi mozgalom, mint a Dávid Ferenc Egylet, újra élhessen és virágozzon. Ahogy a régi egyleti évkönyveket lapozgatja az ember, megdöbbenve látja annak magas színvonalát. szereplőinek hírnevét. Budapesti viszonylatban megtiszteltetés volt annak műsorain szerepelni, előadást tartani, még nem unitáriusoknak is. Ha ezt a tiszteletet újra ki akarjuk vívni, azt hiszem a legjobb mód a már járt úton előre. Ennek keretében szakosztályokként, vagy körökként újra megindíthatnánk a régi Brassai, a Bölöni Farkas Sándor, a Nőszövetség és a leánykör munkáját. Számunkra ez jelentené az igazi életet.

Talán valamelyik korábbi ponttal kapcsolatban említhettük volna, de én azt hiszem, hogy külön bekezdést is megérdemel az a tény, hogy ösztöndíjat vagy ösztöndíjakat kellene létesíteni tehetséges unitárius fiúk és lányok számára, akiket a budapesti egyetem bölcsészkarán kutatóknak képeztessünk ki az unitárius múlt kutatására.

Mindezekre terveink vannak, ezeknek kimunkálása között feladat lesz és nem kevés. Remélem azonban, lesz erőnk rá és az új törvény segíteni fog a kibontakozásban.

Még valamiről szeretnék írni a törvénnyel kapcsolatban. Azért írtam a végére, mert nem illeszkedik az előbbi pontokhoz, bár szervesen összefügg velük. Mostanában divat mindent megkritizálni, sőt elvetni. Ezzel kapcsolatban engedjék meg, hogy 43 évi lelkészi munkám tapasztalatai alapján elmondjam: Kétségtelen, hogy az egyházügyi törvény életbeléptetése módosítani fogja az állam és az egyház kapcsolatát. Nem vitás az sem, hogy az állam gondoskodni fog egy intézményről, amelyik az egyházak ügyeit képviselje, olyan formában, ahogy jónak látja. Egy azonban biztos: Az eltelt hosszú és sokszor nehéz évek alatt, akár személyes ügyben, akár egyházi ügyben megkerestük az Egyházügyi Hivatalt, a legmesszemenőbb segítőkészséget és jóindulatot tapasztaltunk dolgainkban. Országos érdekű intézkedéseknél politikai bölcsességet és emberiséget látunk tevékenységében. Nem éreztünk különbségtevést, akár a több milliós katolikus egyházzal, akár a 15 ezres unitárius egyházzal volt szó. Úgy érzem, erről is kellett írjak.

Szász János

MIKLÓS IMRE

A Minisztertanács 1989. ápr. 30-i hatállyal Miklós Imre államtitkárt, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökét, nyugalomba vonulása miatt, érdemei elismerésével, felmentette eddigi tisztségéből.

Miklós Imre az Állami Egyházügyi Hivatalnak 1951-ben történt megalakulása óta különböző beosztásokban, egyre magasabb tisztségekben munkatársa volt. Mint a Hivatal elnöke érdemes munkát végzett, melyet a legtöbb egyház vezetése és tagsága méltányolt. Munkásságának méltatása a jövőben a történelem feladata lesz.

A nyugalom éveire kívánunk jó egészséget!

SARKADI NAGY BARNA

vette át május 1-jén az Állami Egyházügyi Hivatal vezetését, aki néhány éve mint általános elnökhelyettes, érdemes munkát végzett.

Működéséhez a reformkor átmeneti idején sok erőt és munkakedvet kívánunk.

Beszámoló

Ferencz József püspöknek

az 1988. okt. 15.-i zsinaton

tartott beszédének utolsó részlete

III.

A társadalmi munkások sokat segítettek az elmúlt évek rendjén. Örvendünk annak, hogy a fiatalok közül is egyre többen vállalkoznak irodai címzésre.

Külön szeretném megemlíteni dr. Nyiredy Szabolcs főgondnokhelyettes felajánlását, aki több esztendő iratanyagát irattartóba rendezte, továbbá rendezte az elmúlt évek EKT, Zsinati és Főtanácsi jegyzőkönyveit és pótolta sok körültekintéssel a jegyzőkönyv-hitelesítő elmaradt aláírásait.

Általában többet kell az új egyházvezetésnek foglalkoznia a fiatalítás gondolatával. Ez egyházközgazgatási vonatkozásban és a szakembernevelés oldalán egyformán fontos. Sajnos, hogy Orbók Attilán kívül a lelkészi utánpótlás során nem lehetünk elégedettek, örvendetes volna, ha a vallásos nevelés és a konfirmációi oktatás és továbbgondozás kitermelne néhány leendő teológust, hiszen lelkészi karunk tagjainak nagy része elérte vagy megközelíti a nyugdíjkorhatárt. Erdélyből pedig a sajnálatos román-magyar viszony miatt utánpótlásra egyelőre csak várakozunk. Remélem, hogy az utánunk következők talán megérhetik, hogy a helyzet e vonatkozásban is megváltozik. Egyházi életünkben bekövetkezett vagyoni változásokról csak néhány szót. Budapesten, néhai Bartók Gabriella örökségéből, vásároltunk egy öröklakást a Márvány utcában, melyet főként külföldi vendégeink részére tartunk fel vendégszobaként. Néhai Nagy Mária szolnoki lakos hagyatékaént örököltünk egy földszinti egyszobás lakott öröklakást a Fejér György u. 8. sz. alatt a benne lakó bérlővel együtt. Ugyanebből a forrásból örökölt szolnoki ingatlant értékesítettük, és ezt jól kamatozó OTP-betétként kezeljük, más célrendeltetésű alapítványokkal együtt. A célrendeltetésű összegek nagy része külföldi segélyadományokból került megtakarításra.

Nem hivalkodásból, csak tájékoztatásul említettem meg a fenti adatokat, melyek állapotáról évente az E. K. Tanácsnak teszünk jelentést.

A ma legjelentősebb gondját egyházunk életében az erdélyi menekültek és köztük az unitárius menekültek gondja képezi. A II. e. külső irodában láthatók azok a természetbeni adományok, melyekből hónapok óta támogatjuk az egyre érkező erdélyi unitárius menekülteket, s néhány másvallásút, köztük néhány román ajkú fiatal is.

Idei tavaszi két külföldi utam alkalmával külföldön szóvá tettem e gondunk, s eddig NSZK-beli és angliai utam nyomán, átváltva, mintegy 250 000 Ft készpénz érkezett be, és további segítségeket is várunk. Az Egyházügyi Hivatal javaslatára e munkát a Magyar Vöröskereszt is 20 000 Ft-tal támogatta. Igen jelentős volt Borsos Miklós szobrászművész és Bartók Béla főgondnok közös 100 000 Ft-os adománya.

A segélyezés munkáját kezdettől fogva a budapesti Nagy Ignác. u. központ lelkészi hivatalába, Huszti János lelkészpüspök-helyettesre bíztam, aki ügyes segítőtársakra találva, vasárnaponként oszt ki főként pénzsegélyeket. A vidéki gyülekezeteinkél jelentkezett menekülteket is e forrásból támogatjuk.

A jó Isten áldása legyen a jókedvű hazai és külföldi adakozókon.

Egyik utolsó szolgálatom okt. 2-án Bécsben volt, ahová az ausztriai evangélikus gyülekezet érdemes lel-

késze, a menekülttáborok hivatalos lelkész-gondozója, Szépfalusi István hívott meg. A bécsi evangélikus templomban tartott istentiszteletre mintegy 110 ember gyűlt össze, nagyjából menekülttáborok lakói, s néhányan a régebben Bécsben élő magyarok közül. Mintegy 80 ember vett úrvacsorát, amit Orbóknél Szent-Iványi Ilonával együtt osztottunk ki hazulról vitt magyar kenyérrel és borral. Ő konfirmálta egy Erdélyből több, mint egy éve egyenesen Ausztriába menekült tiszta unitárius házaspár 12, 14 éves leányát és fiát, akiket az erdélyi kátéból az említett evangélikus lelkész oktatót hónapokon át. Szépen feleltek a gyülekezet színe előtt feltett kérdésekre. Együtt vettek úrvacsorát a szülőkkel és a gyülekezettel. A szülők Sepsiszentgyörgyről indultak vándorútjukra, származási helyük Sepsikőröspatak és Felsőrákos. Az ausztriai erdélyi menekültek között volt egy unitárius lelkész is, Fazekas Dénes, egykori okládi lelkész, aki hazánkban átutazva egyházi tisztségviselőinkkel nem keresve a találkozást érkezett feleségével és két gyermekével a menekülttáborba. A korábban tartott istentiszteleten jelen volt, most is kapott meghívót, de nem volt jelen, kimentést sem küldött, lehet, hogy a menekültek szokásos vándorúsvényein másúvá költözött. Eddig járt neki lapunk, de az még nem érkezett vissza.

Ez a szolgálat is bizonyosága annak, hogy egyházunk kelet és nyugat között összekötő kapocs, mert úgy látom, hogy amíg az ausztriai táborból ki nem kerül az a kb. 50 unitárius család, aki ma ott él, a velük való foglalkozás is a mi gondunk marad.

Végül kell szólnom magamról is. 80. életévemhez közeledve érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy kérem nyugalomba helyezésemet. Már túl vagyok életem egyik legjelentősebb szolgálatán, amit Bartók Béla hazatért hamvainak temetése alkalmával végeztem főgondnoktársam megtisztelő felkérésére. Saját elhatározásomból osztottam meg a temetési szolgálatot két szolgatársammal. Főgondnokságunk kedves baráti szavakkal kérte, hogy várjam meg legalább az 1989. évi ciklus elkövetkezését, leklésztársaim is több alkalommal egyénekenként és együttesen is kértek elhatározásom megmásmására. A világi hívek közül nagyon sokan voltak hasonló véleményen, és kérték, hogy maradjak meg a tényleges szolgálatban. Csak egyetlen világi ember akadt, aki már korábban javaslatot tett nyugalomba vonulásomra, később azonban meggondolta magát, és írásban kért bocsánatot véleménynyilvánításáért. (E levelet páncélszekrényemben ma is őrzöm levéltárunk részére.)

Világi részről munkásságom idején sok megbecsülésben volt részem. Államunk előbb a Munka Erdemrend arany fokozatával, 75. születésnapomon a Népköztársaság Zászlórendjével ismerte el az egyházi és társadalmi munkásságomat. 80. születésnapomon az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke ebédet adott tiszteletemre, és kedves ajándékukat hálásan őrzöm. Tagja voltam az Országos Béketanácsnak. Részt vehettem a Hazafias Népfőnt minden olyan tanácskozásán, melyre a hazai egyházak vezetőit meghívták. Még az Újságíró Szövetség is megemlékezett szerény egyházi lapunk szerkesztőjeként végzett munkásságomról.

Egyházam, és külön a budapesti egyházközség 80. születésnapom alkalmával vett tőlem búcsút. A legutolsó E. K. Tanács kérte, hogy nyugalomba vonulásom után is vezessem az Unitárius Életet. Jelöltségének állami hozzájárulása után Huszti János kérte azt is, hogy legyen segítségére megválasztása esetén a külügyi munka irányításában.

Mindezekért, és az el nem mondottakért, kérem, fogadják hálás köszönetemet.

Eddig végzett munkámat megítheti a Zsinat, és majd később a történelem is.

Isten áldja meg azt az ősi történelmi unitárius egyházat, melyet kora fiatalságomtól kezdve különféle tisztségekben szolgáltam, s adjon megújuló hazánkban további eredményes szolgálatot.

Ferencz József

Dr. Gyulai Zoltán

Dr. Gyulai Zoltánra emlékezünk, a világhírű unitárius tudósra, akit mint a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület tanárelnökét jól ismertük.

Születésének centenáriuma, 1987. dec. 16-án a Magyar Tudományos Akadémia, a Budapesti Műszaki Egyetem és az Eötvös Loránd Fizikai Társulat emlékülésen és kiállítás megnyitásával emlékezett Gyulai Zoltán Kossuth- és Állami-díjas akadémikusra, a kristályfizika hazai megalapozójára. Sírját is megkoszorúzták a Farkasréti temetőben. Másnap Szegeden, a mai Radnóti Miklós Gimnázium épületének falán emléktáblát avattak tiszteletére.

Erdély szülőtte volt, Kis-Küküllő megye egyik falujában, Pipén született. 1887. dec. 16-án. Felsőbb iskoláit Kolozsváron végezte. Az első világháború és az azt követő orosz fogság nyolc évet vett el szépen induló tudományos pályájából. Szegedre 1922-ben érkezett a hadifogságból, és itt minősítették magántanárrá, és reábizták a kísérleti fizikai intézet vezetését. Egyetemi katedrát 1935-ben Debrecenben kapott, majd innen került 1940-ben a kolozsvári egyetemre. A Budapesti Műszaki Egyetem professzora 1947-től, és közben életre hívta az Akadémia kristálynövekedési kutatócsoportját.

Pályája a fizika elképzelt méretű, robbanásszerű korszakára esett, amelyben a modern atomfizika és szilárdtestfizika alapjait rakták le. Ebből az alapozó munkából Gyulai Zoltán alkotóan vette ki a részét, és jelentősen járult hozzá ahhoz, hogy 1947-ben megszülessen a tranzistor, a radar és a televízió képernyőinek kialakításában annyira fontos lumineszcencia. Legnagyobb tudományos eredménye a kristálynövekedés vizsgálatához fűződik. A legelső között foglalkozott tükristályok előállításával, Európában elsőként állítva elő műkristályt. Nevéhez fűződik egy olyan mikro-manipulátor szerkesztése, amely alkalmas volt a rendkívül kicsiny kristálytűk szakítási szilárdságának vizsgálatára, mérésére. Felfedezésének gyakorlati hasznát mutatja, hogy a kérdésnek azóta hatalmas nemzetközi irodalma támadt, és ebben az irodalomban mindenkor hivatkoznak a magyar Gyulai Zoltán elméleti és gyakorlati eredményeire.

Mintegy fél évszázados tudományos működése alatt nemcsak matematikával és fizikával, hanem hittani és bölcséleti kérdésekkel is foglalkozott. Nagyon sok dolgozatot és értekezést írt e témakörben, melyek a Dávid Ferenc Egylet előadói ülésein hangzottak el és megjelentek a Keresztény Magvetőben. Ezek közül ismeretünk néhány aktuális gondolatot.

„A theologia nagy tudomány, és ahhoz avatatlan keel nyúl nem lehet. De ennek a tételnek a fordítottja is áll, nevezetesen, mi, egyszerű tagjai az egyházunknak, laikusán mégis foglalkozunk a hit kérdésével, hiszen az egyház is elvárja ezt tőlünk.

Benne élünk egy tér-időbeli anyagi világban, kézzel fogjuk az anyagot, méterrel mérjük a teret, órával az időt. Látjuk az anyagi világ ezernyi változását és érezzük, hogy amit látunk, amit hallunk, amit megfogunk, az nem meríti ki a világ jelenségeinek az összességét. A lelkünkben van benne, hogy a látható világ mögött van valami nem kézzel fogható, valami szellemi. A lelkünk ösztönszerűen érzi, hogy ez a szellemi bár nem látható, tapintható, mégis hatalmas, mégis döntő módon behat az anyagira. A tudás az anyagi világra vonatkozik, a hit az anyagon túli világra. A tudás hasznos, a hit megnyugtató. A tudást az értelem az élet szolgálatába állítja, a hit hatalom, amely az ént irányítja, amely az én életének irányt szab. Az ében össze van kötve *anyag* és *lélek*. Tehát lélek és tet. Hogy mi a lélek, ezt nem lehet olyan pontosan definiálni, mint egy fizikai testet. A lélek szó, nem egy tárgyat vagy testet jelöl. A lélek szóval jelöljük azt a nem anyagi centrumot, aminek a nyilvánulásait átéljük. A lélek szó nem jelent határt, hanem nyilvánulás kiinduló alanyát. Ha azt mondom, hogy egy köbdeciméter vas, ez határt jelent. Ez határt jelent súlyban, térben és egy csomó fizikai tulajdonságban. A lélek szónál ilyen határ nincsen.

Most a vallásos hitre térek, ezzel a hit fogalmát egy kissé szűkebb térre, de egyszersmind, igen magas piedesztálra helyezük, és egyfelől kozmikus, másfelől pedig etikai térre visszük, és a két teret egymással összekötjük. Ilyen módon jutunk a *vallásos hithez*. Az alap az emberi természet, az emberi lélek metafizikai szükséglete, és ezek után a kérdés csak az, hogy mi-ben áll a vallásos hit tartalma. Mi az a forma, ami az eddig jelzett ösztönszerű vágyat kielégíti. Csak egyes kiváló emberek képesek megadni azt a kézzel fogható képet, gondolatot, ami a lelkünk vágyait egy képben kielégíti, és azt táplálja. Ezek az emberek a vallásalapítók, próféták. Csak a természettudományi igazságok egyértelműek, a lelki igazságok, vagy a hitigazságok nem. Itt egy kérdésre többféle felelet is lehetséges. A hit igazságai egyéni természetűek. Egy egyéni hitigazság nem vesztí sem érvényét, sem az illető egyénre gyakorolt hatóerejét, mert egy másik egyén azt nem fogadja el igazságnak.”

„Az emberi életben oly nagy szerepe van a szeretetnek, hogy nem is tudjuk elképzelni, hogy a természet tehetetlen lényei élni tudnának egy gondoskodó szeretet nélkül. A szeretet helye a lélek vagy a szív, ahogy hagyományosan kifejezik. Mármost érthető, hogy ezernyi ezer megfigyelésből és hasonlóan sok lelki átélésből kialakul egy magasabb kép, amelyik az egész természetről s benne az emberről is gondoskodik. Ez a kép a történelem tanúsága szerint többféle, de mindenkiben vannak szellemek, kisebb vagy nagyobb szereppel. Az egyik legfejlettebb foka ennek a képnek az egyistenség képe.”

„Amint láttuk: *értelmi* és *érzelmi* elemek keverednek a hit területén, egyes történelmi vallásokban pedig különböző mértékben jutnak szerephez. Ez a szerep azonban hely, idő, és egyéni, történelmi és még más szempontok miatt különböző mértékben jut érvényre és kifejezésre. Úgy látszik, hogy hol az egyik, hol a másik jut túlsúlyba. De mivel mindkettőnek szerepe van, az emberi lélek tiltakozik a túl egyoldalúság ellen. Nyilvánvaló, hogy az értelmi elem túlsúlyba jutása is reakciót vált ki az emberekből. Ez a reakció elsősorban abban nyilvánul, hogy az emberek közömbösek lesznek. Ez meg is érthető. Ugyanis az értelmi dolgok megérthetők, vagy tanulhatók, a logika szerint jól alkalmazhatók. Ha valaki ezt egyszer megértette és megtanulta, akkor el is intézte az egész életre. Én ebben látom az okát a ma sokat hangoztatott panaszoknak a templomba járás hiánya miatt. Mindenki belátja, hogy unalmas volna az elemi iskoláit, vagy a gimnáziumot újra és újra járni és hallgatni. Viszont miért olvasunk el egy szép regényt vagy színdarabot újra, vagy miért nézünk meg egy szép darabot újra és újra? Mert ez érzelmeket kelt, és ebben mindig lehet fejlődés és haladás. Sőt az érzelmekben nem is kell haladásnak lenni: ott nemes érzelmek újból és újból való átélése már magában nemesítőleg hat ránk. Tehát a lelkészknél nagyobb jelentőségre jutna az a feladatuk, hogy a hit dogmai felépítése és megalapozása mellett, a hívők érzelmi életének e kiépítésén dolgozzanak, és mélyebb felkészültséggel, nagyobb elmélyedéssel, jelentősebb belső átéléssel kellene rendelkezniük.”

dr. Kiss József

Megállapítás

A protestantizmus sorsa az emberi problémákkal való együttélés, fejlődés véget nem érő sorozata. Ha volna tökély e földön, Bossuetnek lenne igaza, miszerint az örökös mozgolódás tévelygés. Ha számításba vesszük, hogy egyetlen bölcséleti vagy vallási rendszer sem követelheti a maga számára a kizárólagos és abszolút értékeket, úgy csak dicsérrünk lehet azt a hajlékony magatartást, mely képes az emberiség mozgalmainak követésére, annak minden következményével együtt.

(Ernest Renan szövege, némileg rövidítve)

Gondolatok egy menekült találkozó kapcsán

Az 1989. március 12-i összejövetelen mintegy hetven menekült jelent meg. Többen családostól, gyerekestől: 10 különböző korú gyermek ismerkedett az első emeleti gyülekezeti teremben egymással és a többi megjelenttel; egyházunk előjáróival és tagjaival; a vendéglátókkal.

Az ünnepi műsor és az áhitat utáni elfogódott csendet először a gyermekek törték meg a "játék nyelvén" keresztül. — Az egyik gyermek kisautóját a másik gyermek felé tolt — ő pedig vissza. Innen már egyszerűbb volt a barátkozás. A vendéglátás közben feloldódtak a felnőttek is.

Közös téma bőségesen akadt: Ki és mi maradt odaát, mit hogyan lehet és miért nem lehet onnan ide átmenteni, hogyan tovább itt, az új környezetben.

Figyelmem egy fiatal anyára és két kislányára irányult, akik csöndben ültek — nyilván nem voltak ismerősök még az összegyűlték között. A nagyobb kislány iskolásnak, a kisebb óvodáskorúnak tűnt.

Megszólítottam őket. A beszélgetésből kiderült: nemrég érkezett a család fele Brassóból.

A két testvér közel egy évig el volt szakítva egymástól...

Életükben kitörölhetetlen nyomot hagytak az elmúlt idők eseményei.

A beilleszkedés nehéz napjait, hónapjait pedig most élik.

Új rendszerű óvoda, más iskola. Az új társak némelyike hazulról hozott előítélettel, fenntartással fogadja a menekült gyermekeket.

Önkéntelenül is arra gondolok, hogy milyenek lesznek emlékeik majd ezekről az időkről?

— Mi jut eszedbe, ha azt mondom: otthon? — kérdeztem először az iskolás leánykát.

— A brassói ház, mamáék (nagy szülők), unokatestvéreim, szalonnasütés a kertben — feleli.

Mamáék, játszótársak a szomszéd-ból és Morzsa, a kutyánk — így a kisebbik gyermek.

Ház, otthon, haza. E fogalmak a legtöbb gyermek számára azonos országhoz kötődnek.

Több ezer gyermek nő majd fel, akikben e fogalmaknak külön is kell léteznie; akik elhagyni kényszerültek azt az országot, ahol otthonuk volt, hogy hazájukba érkezhessenek.

E családoknak, ahova a gyermekek tartoznak, önmagukkal meghanosulva kell új életet kezdeniük. Új házat építeni, új lakásba költözni, új otthont kialakítani, az új otthon melegét a régi tűzzel hevíteni... S vinni az odaát maradtak iránti felelősség, aggodás kínzó keresztjét.

Mindnyájunknak sokat kell tenni azért, hogy a hazáról, az új otthont adóról e gyermekek emlékei szépek legyenek, amelyet ők továbbadnak minden gesztusban, megnyilatkozásukban majd az ő utódaiknak is.

Muszka Ibolya Éva

Egyházi könyvtárunk kapcsolata a Széchenyi Könyvtárral

Egyházi könyvtárunk évek óta kapcsolatban áll és együtt működik nemzeti könyvtárunkkal, a Széchenyi Könyvtárral.

Annak idején, kérésükre bejelentettük állományunk régi nyomtatványait, melyek közül jó néhányat "védelemmel" láttak el. Könyvtárunk egyik legféltettebb darabját, a 16. sz.-i kiadású Dávid Ferenc prédikációs kötetét pedig a legmodernebb technikával, az ő műhelyükben restaurálták.

A mi részünkről, a tőlünk telhető igyekezettel folyamatosan támogatjuk folyóirat-állományuk hiányainak kiegészítését.

Szerény méretű könyvtárunk segítségével jelenthet támogatást nemzeti könyvtárunk részére, mivel a ma pótolhatatlan régi erdélyi anyag hiányait tudják kölcsönzéseinkkel részben kiegészíteni. Legutóbb, napjainkban pld. nagyobb számban kölcsönöztünk régi erdélyi és itteni unitárius egyházi sorozatokat, melyeket fénymásolás útján tudnak hiánypótlásra felhasználni.

Elküldtük így az "Unitárius Közöny"-ből 13, az "Unitárius Szószék"-ből 12, a "Keresztény Magvető"-ből 1, az "Unitárius Egyház"-ból 25, és az "Unitárius Hírnök"-ből 3 évfolyamot. Összesen tehát 54 évfolyam kikölcsönzését eszközöltük. Végül a ma élő folyóiratunkból, az "Unitárius Élet" 6 évfolyamából kért 50 füzetet ajándékképpen küldtünk el.

Mindezekkel, egyben nemzeti könyvtárunk unitárius egyházi folyóirat-állományát gyarapítottuk.

Kyné
könyvtáros

Dunántúli hírek

A szórványgondnok öröme...

Kedves ünnepség volt pécsi szórványunkban március 12-én, Huszti János, új püspökünk meglátogatta a híveket. Kora délelőtt hittant tanuló gyermekekkel találkozott, akik kedves és maguk készítette ajándékkal lepték meg. 11 órakor evangélikus testvéreink vendégszeretetéből, templomukban tartottuk istentiszteletünket, szépszámu unitárius és rokonszenvező érdeklődő részvételével. A prédikációs szolgálatot egyházfőnk, az úrvacsorait Szász János dunántúli lelkész végezte. Könnyekig megható befejezése volt istentiszteletünknek az a pillanat, amikor püspök urunk megáldotta Bandi András és Erős Éva erdélyi menekült testvéreink házasságkötését. A kényszerrel elzárt szülőket és erdélyi násznépet szórványunk tagjai igyekeztek pótolni. Istentisztelet után gyűlést tartottunk, amelyen a Dunántúli Egyházközség nevében a lelkész, a pécsiek részéről dr. Vernes Gyula szórványgondnok üdvözölte a püspök urat és dr. Nyiredi Szabolcs főgondnokhelyettest. Az üdvözlésekre a püspök úr válaszolt.

Győrben, virágvasárnapján...

Az évek óta kialakult helyi szokás szerint virágvasárnapján (március 19.) tartottuk meg a húsvéti istentiszteletet és úrvacsoraosztást Győrben. A szép múltú és virágzó szórványunknak is megvolt a kedves ünnepe. A szolgálatot végző dunántúli lelkész új egyháztágot iktatott be az Unitárius Egyház közösségébe, Szabó Zoltánt, Szabó László és Gönc Ildikó kisfiát. Keresztszülők Kiss Mihály unitárius lelkész és felesége, Gönc Tünde voltak. A mindnyájunk számára kedves családi ünnepünkön csak az volt fájó, hogy a határok kegyetlensége miatt a nagyszülők hiányoztak az örömteli eseményről.

Húsvétkor...

Polgárdiban volt istentisztelet és a kisszámu, de lelkes gyülekezet elhatározta, hogy megpróbálja tatarozni az épületeket.

Fájó szívvel...

Állt március 30-án a Máthé család Klári néni sírjánál Székesfehérvárott, a köztemetőben. Jósa Istvánné, Máthé Klára, a pestlőrinci templomot tervező Máthé Géza mérnök testvére, Máthé Lajos egykori firtosváraljai lelkészünk leánya 88 éves korában pihent el örökre. Melegszívű lényének emléke megmarad közöttünk. Testvére 1000 forintot adományozott emlékére. Nyugodjék csendesen, drága Klári néni!

Unitárius konfirmáció Bécsben 1988 őszén. Az Erdélyből menekült leánya és testvére székely népriseletben térdelnek az áldás alatt.

Dr. Máthé Balázs

A kiváló kutató, elektromérnök, a nemzetközileg is ismert és elismert szakember, számos műszaki találmány és publikáció szerzője, súlyos betegségben, 59 évesen, 1989. ápr. 4-én Bukarestben elhunyt.

A Székelyföld szülöttje volt, egész életét munkájának és családjának szentelte. Máthé Ödön és Török Áron unitárius lelkészek búcsúztatták; urnáját a sepsiszentgyörgyi temetőben helyezték örök nyugalomra. Mély fájdalommal gyászolják: felesége, fia, leánya, 82 éves édesanyja, rokonok, barátok, kollégák és a Magyarországi Unitárius Egyház is.

Ez az újabban meghonosult és főként a sport világában elterjedt kifejezés az Unitárius Élet vonatkozásában azokra az önkéntes, kikötést nem kívánó, önzetlen támogatóink megjelölésére is szolgálhat, akik az egyházunk felelősei által szétküldött felhívásra egymás után reagáltak. A beküldött adományok — köztük volt 6000, 3000, számos 1000 és 500 forintos adomány, és számos ennél kisebb összegű — csekken vagy egyházközségi pénztárnál lefizetett sok jószándékú támogatás. Minden eddigi és még beküldendő adományt hálással köszönünk.

A sportban a szponzor hasznosnak, számára gyümölcsözőnek mutató célra ad kisebb vagy nagyobb összeget. A szponzorok egy részének kikötései is lehetnek.

Az UNITÁRIUS ÉLET szponzorainak is vannak kikötései. Gondolom ilyesféle megfogalmazódott sokak fejében. Fejezze ki a lap együvértározásunkat, törődésünket az ősi erdélyi unitárius múlttal. Adjon hírt az unitárius élet nagyvilági híreiről. Igyekezzen megmutatni a jelen és a jövő útjait, irányzatait. Juttasson nagyobb szerepet a nőknek és a fiataloknak. Eddig a szponzor. Most a szerkesztő szól.

Csak arról az eseményről tudósíthatunk, ami tudomásunkra jut. Amit megír és beküld valaki. De ne azt nézzék a szponzorok, hogy az ő írásuk a legfontosabb, ennek mérlegelése a szerkesztő feladata. Lehet, hogy e munkáját nem jól végzi, akkor kérjük a kritikát, a kiigazítást, s az értelmes különvélemény kifejezésre juttatását.

Szerkesztőség

Hozzászólás

Lapunk múlt számában tájékoztatásul közöltünk egy — katolikus és protestáns egyházi személyek által javasolt — Miatyánk szöveget.

Latin György tb. egyházi tanácsos, világi hívünk a következő érdekes megjegyzést tett a szöveg egyik szakaszával kapcsolatban: „A ne vigy minket a kísértésbe” rész a szövegből kirívónak tűnik. Értelmezésem szerint a kísértés a gonosz törekvése, hogy bennünket a rosszra vezessen. Ez pedig nem lehetett az Isten és Jézus szándéka, hogyan is tennének ki minket tudatosan a gonoszra. Ha ez elképzelhető, akkor hogyan nevezhetjük Istent és Jézust jóknak.

Itt egykori téves megjegyzést, esetleg félreértést, szándékosságot vélek tetten érni. Véleményem szerint az eredeti szöveg gondolati tartalma ilyesmi lehetett: „és őrizd meg minket attól, hogy kísértésbe essünk”.

Latin György

Várjuk a további észrevételeket.
(Szerk.)

A fenti címen a tévé belpolitikai szerkesztősége kerekasztal-beszélgetést rendezett a lelkiismereti és vallásszabadságról, 1989. ápr. 11-én, egy késő esti adásban.

A műsor szerkesztője és vezetője Feyér Zoltán, az ismert riporter volt. A beszélgetés résztvevői az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, és öt hazai egyház, ill. felekezet képviselője volt. Híveink örömmel vehették, hogy kicsiny egyházunk is képviselhetette magát az adásban, Feyér Zoltán Orbókné Szent-Iványi Ilonát hívta meg a műsorba.

A beszélgetés a készülöben levő új egyházi törvény javaslatáról folyt. Szóba került az Állami Egyházügyi Hivatal megváltozott szerepe és jövőbeni funkciói.

Az egyházak képviselői a törvény betartásának garanciáit firtatták, ugyanakkor örömmel nyugtázták, hogy az egyházak a javaslat alapján teljes autonómiát, önkormányzatot kapnak, belső életükbe nem fog senki beleszólni.

A műsor végén feltett kérdésre, hogy mit szeretnének az egyházi emberek, mit várnak az új helyzettől, Szent-Iványi Ilona keresztény reménységgel fejezte ki, hogy szabad államban, szabad egyházat; Bakonyi József katolikus templomigazgató a szomszédságában levő fiú nevelőotthonba szeretne bejutni; a ceglédi református lelkész félelemmentes egyházi életet kívánt; s a főrabbi úr

bölcsen jegyezte meg befejezésépp, hogy azt kívánja, hogy az adásban elmondottakért senkit ne vonhassanak később felelősségre.

A műsor mindenképp áttörést jelentett és pozitívan értékelhető, még ha Lócsei Gabriella, a Magyar Nemzet kritikusa tájékoztatlansága híján nem érezte a háttérben húzódó feszültségeket és az adás történelmi jelentőségét.

Azt azonban mindannyian fájlatjuk, hogy késő este közvetítette a televízió ezt a beszélgetést, de őszintén reméljük, hogy a vallással foglalkozó és a vallásos műsorok is egyre inkább helyet kapnak a tömegkommunikációs eszközökben.

Nagycsaládosok Országos Egyesülete

Okt. 29-én tartotta első nyilvános közgyűlését a Nagycsaládosok Országos Egyesülete az MTESZ székházban.

A gyűlésen értékelték az elmúlt egy év munkáját, s megválasztották az új vezetőséget.

Felhős Szabolcs, mint alapító tag, felszólalt, és javasolta, hogy működjenek együtt az egyházakkal, és keressék a kapcsolatot a vallásos nagycsaládosokkal.

A közgyűlés záródokumentuma igényli, hogy hozzanak létre új családvédő komplex törvényt.

A TV stúdiójában a kérdező riporter, Zászkaliczky Péter ev. és Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkészek.

Rádiós unitárius félórakat közvetít a Petőfi rádió a következő időpontokban: jún. 18: Szász János lelkész, teol. igazgató, júl. 30: Bencze Márton lelkész, püspökhelyettes, okt. 8: Kiss Mihály hódmezővásárhelyi lelkész, dec. 31: dr. Jakab Jenő pestlőrinci lelkészek szolgálnak.

Erdélyi kevesek által ismert mártír katolikus püspök emlékét idézte az Uj Ember. **Dr. Scheffler János** (1887—1952) 1940-ben nyert ki nevezést a szatmári egyházmegye élére. 1945 után sok megpróbáltatásban volt része. Előbb száműzték a román hatóságok püspöki székhelyéről, majd börtönbe vetették, s ott halt meg 1952. dec. 6-án. A börtönytetéből holttestét csak évek múlva sikerült híveinek kiemeltetni. A szatmárnémeti székesegyház sírkomrájában pihen. Emléke él az ismeretlenebb erdélyi mártírok sorában...

Az oxfordi, most már az egyetemmel együtt működő **Manchester College**, a legősibb angol lelkésznevelő teológiai akadémia szép hagyományai közé tartozott az, hogy az intézetet irányító dékánok képét megfesteti. A rövid dékánság után most már más munkakörbe távozott **Tony Cross** volt dékán örömmel számol be arról, hogy dr. **Lancelot Garrard** volt dékán arcképe is díszíti immár a tanári szoba falát. Az egykori dékán az én 1934/35. évi ottlétekor még csak előadó volt az újszövetségből, mint alig 25 éves fiatalember. Azután Oxfordban doktorált, dékán volt, majd amerikai egyetemeken előadó professzor, végül ismét hazatért s most az intézet gazdasági tanácsának — a legmagasabb világi tisztség — a vezetője. Örvendünk, hogy angliai unitáriusaink is megbecsülik a múltban sokat és eredményesen dolgozókat.

f. j.

Apor Vilmos volt győri katolikus püspök 1945. évi tragikus haláláról "Az üldözöttek megmentője" címmel hosszabb cikkben emlékezik **Horváth Sándor** a Kisalföld 1988. dec. 31-i számában.

Bálint Ferenc kolozsi lelkész 63 éves korában, 1989. jan. 16-án elhunyt. A kolozsi unitárius templomból helyezték örök nyugalomra. A szertartást **Benedek Agoston** kolozsvármonostori lelkész végezte, dr. **Kovács Lajos** püspök az egyház nevében búcsúzott. A gyászoló családdal mi is együttérzünk.

A francia forradalom kétszázéves évfordulójára sokféle ünnepség készült szerte a világban. Igyekszünk felkutatni azokat a részben ismert hatásokat, melyeket a korabeli unitárius lelkészek egy részére e forradalom gyakorolt. E témával **Gellérd Imre** lelkész is foglalkozott kandidátusi egykori értekezésében, melynek kéziratát most leánya birtokában van.

Dr. Paskai László bíboros, esztergomi más nagy papi segédlettel szentelte püspökké a II. János Pál pápa által az elmúlt év dec. 30-án kinevezett segédpüspököket. **Dr. Dékány Vilmos** és **dr. Várszegi Asztrik** esztergomi, **Ács István** egri, **Mayer Mihály** pécsi, **dr. Takács Nándor** székesfehérvári beosztást kaptak. Isten áldását kérjük munkásságukra.

Weöres Sándor költő elhunytát mi is gyászoljuk: gyermekeink közül sokan az ő szép versein gyakorolják a szép magyar nyelvet.

Az **IARF** időnként megjelenő **News** c. szemléjének idei első száma sok érdekes hírral látja el olvasóit. Szomorúan közölték, hogy az 1989 nyarára **Kolozsvárra** tervezett teológiai konferenciát le kellett mondaniuk. Helyette 1989 őszén az angliai **Birminghamban** tartanak konferenciát, melyre egyházunkból egy kiküldött költségeit vállalták. E találkozó feladata az 1990. évi hamburgi világkongresszus témájának előkészítése: Az angolul megfogalmazott központi témát **Religions cooperating for One World** talán úgy lehetne magyarul visszaadni, hogy a vallások együttműködnek a közös világért.

Bartók Béla hamvainak budapesti elhelyezéséről is megemlékezett a **NEWS**, megemlítve, hogy a **Farkasréti** temetőben unitárius szertartás szerint temették el hozatért földi maradványait, s hogy ez alkalommal dr. **Ferencz József** püspök búcsúztatta. A hír mellett kedves képet közölnek 1913-ból. A kertjében széken ülő nagy zenélő géniusz ölében tartja 3 éves kisfiát, egyházunk mai főgondnokát.

Üzenet címen jelenik meg jól szerkesztett egészségügyi tanácsadó, mely az AIDS és más betegséggel kapcsolatosan ad hasznos tájékoztatást az érdeklődőknek. Örvendünk, hogy lapunk ellenében cserepéldányként kapjuk, s olvasóinknak ajánljuk. Ára 16 Ft, ideiglenes kiadóhivatala 1076 Lenin krt. 9—11.

A reformátusok budapesti teológiáján az idén két kárpátaljai (Szovjetunió) élő fiatal ember kezd meg tanulmányait, hogy az ottani gyülekezetek lelkészhiányát néhány év múlva pótolhassák.

Vékás Domokos v. kolozsvári főkonzult, mint ismeretes, a román hatóságok váratlanul kiutasították munkahelyéről munkatársával együtt. A magyar állam nyugalomba vonulása alkalmából **Vékás Domokost**, Erdély szülőjét — magas állami kitüntetésben részesítette. **Vékás Domokos** most Budapesten tevékenykedik és sokat segít az erdélyi menekültek problémái megértésében és megoldásában. Szeretettel köszöntjük.

Dr. Pados Gyula, a budapesti Tétényi Kórház főorvosa érdekes tanulmányt írt, melyben egyszerre mutat reá a dohányzás és az elhízás okozta ártalmakra.

Országos Füstmentes Egyesület alakult, mely szívesen ad tanácsot azoknak, akik akár mint egyénilag dohányozók, akár olyan helyen dolgoznak, ahol a szobában dohányzó munkatársaik is működnek.

Más **Törekvés** címen jelent meg **Tiszszalka** községben az iskola sokszorosított újságja, mely a **Balázs Ferenc** iskola és takarékszövetkezeti csoport lapja. Örvendünk, hogy a több mint 50 éve elhalt erdélyi népnevelő unitárius lelkész munkássága a kelet-magyarországi falvakban még ma is érdeklődést kelt, s így nevével jeleznek szervezkedéseket.

Az európai baptista szövetség 1989. júl. 26—30. napjain Budapesten kongresszust tart.

K. Nagy István rövid szenvedés után **Marosvásárhelyt** 70 éves korában halt el. Életében világháborús frontszolgálat, hadifogság, kitelepítés az ősi földről, neki is osztályrésztül jutott. Özvegyn, 5 gyermekén és unokáin kívül **Ferencz Józsefné** **K. Nagy Magda** főtisztelendő asszony testvérbátyját gyászolja az elhunytban, akinek édesapja a marosi egyházkör felügyelő gondnoka volt. Temetésén a szolgálatot **Kolcsár Sándor** esperes végezte.

Bessenyei Ferenc színművészt 70. születésnapja alkalmából a Népköztársaság Zászlórendjével tüntette ki államunk vezetésége. Mi is szeretettel köszöntjük.

A **Kriterion** kiadásában jelent meg 1988-ban **Kovács Nemere** és **Mirk László** **Barangolás az Olt vidékén** c. kötete, mely követi az Olt vonulatát forrásától a Dunáig. A kötetet a kolozsvári **Utunk** c. szemlében **Bodrogi Enikő** ismertette meleg szavakkal.

Az **ÖRSÉG** c., a burgenlandi Felsőörön megjelenő kiadvány utolsó számát az erdélyiek sorsáért való aggodalomnak szentelte. A bevezető tanulmányt **Gaal Károly**, a bécsi egyetem néprajzi intézetének vezető professzora írta nagy együttérzéssel. E hírre is **Varga Lajos** győri barátunk hívta fel a figyelmünket.

Protestáns Közművelődési Egyesület alakult Budapesten febr. 25-én. Jövő számunkban bővebben írunk célkitűzésükről. Ez a szervezet az unitáriusokat is szívesen látja tagjai sorában. Az előkészítő munkálatokban részt vett **Orbókné Szent-iványi Ilona** lelkész is.

Szöts Lászlóné, gyulai szórványunk vezetője, elhalt testvére, **Nyitrai sz. Deák Berta** okl. lelkész emlékére 500,— Ft-ot adományozott az Unitárius Élet javára.

Az **ördög kilenc kérdése** címen mesekönyv jelent meg a **Kriza János** szerkesztette **VAD-ROZSAK** székelly népköltési gyűjtemény nyomán. A Háromszékből és Udvarhelyszékből eredő meséket **Várai Lajos** illusztrálta, a lírai eligazító utószót **Szabó Ernő** írta (Magyar Nemzet híradása, 1989. febr. 19).

Dr. Manuel Tögel, a frankfurti unitárius gyülekezet lelkésze a Fischerfeldstrasse 16. sz. a. templomán kívül, részben hétköznapi délutánonként, istentiszteletet és találkozót tart a hozzá tartozó következő városokban élő híveivel: **Bad Homburg**, **Bad Nauheim**, **Büdingen**, **Darmstadt**, **Giessen** és **Kronberg**. E helyek közül a szórvány a legerősebb Darmstadtban, ahol havonta egy alkalommal, szombatban du. és vasárnap de. is találkozik híveivel. Példamutató szolgálatot végez.

A magyar címer körli vita indult a társadalomban. Reméljük, hogy az ősi hagyományokat figyelembe véve alakul majd ki a közmegegyezés, remélhetőleg rövidesen.

FIGYELEMI!

Megváltoztak
egyházi telefonszámaink:

Magyarországi Unitárius Egyház:

**Egyházi Képviselő Tanács és
Unitárius Élet Szerkesztőség: 112-801**

Unitárius Püspöki Hivatal: 112-450

Budapesti Unitárius Egyházközség:
113-094, ez nem változott, de ezután is csak kizárólag egyházközségi ügyek intézésére kérjük használni.

Egyben közöljük kedves híveinkkel,
hogy a **312-858-as** telefon megszűnt.

LAPZÁRTA UTÁN

Gyerő Dávid 76 éves korában elhalt. Több cikluson át a budapesti gyülekezet presbitere volt. Temetésén **Huszt János** püspök szolgált.

Pál József torockói születésű hívünk, 75 éves korában hosszú szenvedés után elhalt. A budapesti egyházközségnek presbitere, egyházunk zsinatának tagja volt. Temetésén máj. 15-én a kispesti temetőben **Huszt János** és **Bencze Márton** lelkész püspökhelyettes szolgáltak. Igazi missziós lelkületű ember, világi pályáján mozdonyvezető főmérnök volt.

Dr. Abrudbányai Iván vállalati jogtanácsos, néhai dr. Abrudbányai János lelkész, teológiai professor elsőszülött fia 56 éves korában rövid súlyos szenvedés után váratlanul elhunyt. A **Farkasréti** temetőben máj. 23-án búcsúzott tőle a család és egyházunk dr. **Ferencz József** és **Huszt János** püspökök szolgálatával.

Ismételten felhívjuk a rádióhallgatók figyelmét arra a sorozatra, melyet minden hónapban egyszer **Rapcsányi László** főrendező vezetésével hallhatunk este 21.30 órakor a Kossuth adón. E műsorokban gyakran közreműködik **Orbókné Szent-iványi Ilona** lelkész is.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos
a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő és kiadó:
Dr. Ferencz József

Felelős szerkesztőhelyettes
Szent-iványi Ilona

Szerkeszti a szerkesztő bizottság
V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055
Telefon: 112-801

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/a — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámmal.

Évi előfizetési díj 60,— Ft
Egyes szám ára 10,— Ft

Index: 25 842

MTESZ Házinyomda — 89.0726 Budapest, 1989
Felelős vezető: **Boncz Gábor**

HU ISSN 0133—1272